

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېباد بدین بوم و بر زنده یک تن مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Iran's M.

آئینه ایران

بهرام رحمانی
۱۸ اکتوبر ۲۰۲۱

قدرت‌نمائی تو خالی جمهوری اسلامی ایران در مقابل جمهوری آذربایجان!

روابط جمهوری اسلامی ایران از یک سو و جمهوری آذربایجان و دولت ترکیه از سوی دیگر، روزبه‌روز وخیم‌تر و تیرمتر می‌گردد. اما در این میان قدرت‌نمایی تو خالی جمهوری اسلامی ایران در مقابل جمهوری آذربایجان، بسیار آشکار است.

این وضعیت قبل از هر مسئله‌ای نشان می‌دهد که دیگر جمهوری اسلامی ایران، حتی با همسایگانش مانند آذربایجان و ترکیه که تاکنون کجدار و مریض پیش رفته است دیگر چنین رابطه‌ای بسیار شکننده است و قابل دوام نیست.

بی‌جهت نیست که اخیر دولت ترکیه نخست ورود کامیون‌های ایران به ترکیه را محمد کرد و سپس ورد فرش ایرانی به این کشور را ممنوع کرد و به تازمگی نیز فیلمی از آدم‌ربایی و اقدام تروریستی جمهوری را منتشر کرده است.

سیدرضی حاجی آقامیری، رییس سابق کنفدراسیون صادرات، از ممنوعیت ورود فرش‌های ایرانی به ترکیه خبر داد و گفت: «پیش از این، ترکیه یکی از مقاصد مهم صادرات فرش ایران بود، اما تحولات سیاسی باعث شد که صادرات فرش به این کشور هم متوقف شود.»

به‌گفته او، صادرات فرش ایرانی به جمهوری آذربایجان نیز رونقی ندارد و حالا، مدت‌هاست که دیگر فرشی به این کشور صادر نمی‌شود.

فرش ایرانی و به‌خصوص فرش دستباف یکی از مهم‌ترین کالاهای صادراتی ایران در دوران پیش از انقلاب ۵۷ بود، اما در طول عمر ۴۳ ساله جمهوری اسلامی، صنعت فرش ایران به‌دلیل نبود حمایت نهادهای دولتی و کاهش صادرات، در معرض نابودی قرار گرفت.

نیاز ترکیه به منابع انرژی نیز افزایش پیدا کرده است. ایران طی چند دهه اخیر به‌عنوان منبع اصلی تأمین گاز ترکیه محسوب می‌شد. اما شرایط در حال تغییر است. در حالی که ترکیه هنوز قراردادهای تأمین گاز خود با ایران را تمدید نکرده است، وزیر انرژی ترکیه اعلام کرد این کشور یک قرارداد سه ساله برای خرید ۱۱ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی با جمهوری آذربایجان منعقد کرده است. این در حالی است که قراردادهای ترکیه با ایران، زمستان امسال به پایان می‌رسند.

قرارداد ترکیه با آذربایجان و پروژه خرید گاز از روسیه، احتمال حذف ایران از بازار انرژی ترکیه را افزایش داده است. مضاف بر این تنش‌های اخیر بین جمهوری آذربایجان و جمهوری اسلامی ایران، اهداف سیاسی را نیز بر مسائل اقتصادی اضافه کرده است.

ایسنا در این رابطه می‌نویسد: «فاتح دونمز، وزیر انرژی ترکیه اظهار کرد: این قرارداد برای تحویل ۱۱ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی از طریق خط لوله باکو-تفلیس-ارزروم تا پایان سال ۲۰۲۴ است.»

الهام علی‌اف رییس‌جمهور جمهوری آذربایجان در ادامه اظهارات خود علیه جمهوری اسلامی، این بار جمهوری اسلامی ایران را به کمک به ارمنستان برای قاچاق مواد مخدر به اروپا متهم کرد.

به گزارش خبرگزاری تسنیم خبرگزاری نیروی تروریستی قدس مسجد و دفتر نمایندگی خامنهای در باکو به‌دستور مقامات جمهوری آذربایجان تعطیل شد. این دفتر و مسجد توسط آخوند علی‌اکبر اجاق‌نژاد، نماینده خامنهای در آذربایجان، اداره می‌شد.

این اقدام در حالی صورت گرفت که خامنهای در روزهای گذشته با تهدید آشکار دولت آذربایجان را تهدید به سیلی خوردن کرده بود.

سخن‌گوی وزارت کشور آذربایجان پلمپ شدن دفتر نماینده خامنهای را به دلیل تدابیر مبارزه با همه‌گیری کرونا اعلام کرده است. سفارت جمهوری اسلامی ایران می‌گوید که تنها حسینیه رایزنی فرهنگی به دلیل محدودیت‌های کرونایی بسته شده است. خبرگزاری تسنیم روز سه‌شنبه ۱۳ مهر ۱۴۰۰-۵ اکتبر ۲۰۲۱ با ارسال یک توییت خبر داد دفتر نماینده رهبر جمهوری اسلامی ایران در باکو تعطیل شده است.

این خبرگزاری نزدیک به سپاه پاسداران ایران در ادامه توییت خود بسته شدن دفتر نماینده خامنهای در شهر باکو را «تداوم پادویی جمهوری آذربایجان برای سیاست صهیونیستی مسجد و دفتر نمایندگی حجت‌الاسلام سیدعلی اکبر اجاق نژاد نماینده خامنهای در باکو را پلمپ کرده است».

تسنیم همچنین نوشته است که دفتر نماینده خامنهای به دستور مقامات جمهوری آذربایجان تعطیل شد. احسان زاهداف، سخن‌گوی وزارت کشور آذربایجان نیز خبر بسته شدن نماینده رهبر جمهوری اسلامی در باکو را تایید کرد. این مقام آذربایجانی اعلام کرد که دفتر علی‌اکبر اجاق‌نژاد، نماینده آیت‌الله علی خامنهای، رهبر ایران در باکو و مسجد آن تا اطلاع ثانوی تعطیل خواهد بود.

خبر تعطیلی دفتر نماینده خامنهای دو روز پ ۱۱ مهر گفت: «حوادثی که در شمال غرب ایران، در برخی کشورهای همسایه در جریان است باید با منطق پرهیز از دادن مجوز حضور بیگانگان حل شود.»

بعد از سخنان خامنهای «توصیه» و «تهدیدهای» مقامات سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی نیز بیشتر شد.

کمال خرازی رئیس شورای راهبردی روابط خارجی در پایگاه اطلاع‌رسانی شورای راهبردی روابط خارجی نوشته است: «توصیه ما به مقام‌های جمهوری آذربایجان این است که توهم خرید امنیت از طریق توسل به نیروهای بیگانه را از سر بیرون کنند و بر مردم خود متکی باشند»

مقامات نظامی جمهوری اسلامی ایران نیز لحنی تند در برابر آذربایجان داشتند و موضوع اسرائیل و حضور این کشور در همسایگی ایران را طرح کردند.

یک روز پس از سخنان رهبر و سایر مقامات نظامی ایران الهام علی‌اف، رئیس جمهوری آذربایجان واکنش نشان داد. او روز دوشنبه ۱۲ مهر در سفر خود به شهر مرزی جبرئیل در کرانه شمالی رود ارس به سخنان اخیر مقام‌های ایرانی که گفته‌اند اسرائیل در این منطقه حضور دارد، واکنش نشان داد و آن را اتهاماتی «بی‌اساس» دانست که «بی‌پاسخ نخواهد ماند».

اگرچه علی‌اف مشخص نگفت چه پاسخی داده خواهد شد. اما گمان می‌رود که پلمپ شدن دفتر نماینده خامنه‌ای در باکو می‌تواند با این موضوع در ارتباط بوده باشد.

تصمیم اخیر آذربایجان در مورد وضع تعرفه‌های گمرکی بر کامیون‌های ایرانی که از خاک این کشور عبور می‌کنند و به ارمنستان می‌روند و رزمایش‌های مشترک اخیر آذربایجان، ترکیه و پاکستان و واکنش جمهوری اسلامی ایران، سپس مانور نظامی مشترک آذربایجان و ترکیه در نجوان و بعد مانور دریای آذربایجان در دریای خزر و... نقطه آغاز تنش‌های جدی بین باکو و تهران به شمار می‌روند و تهدیدهایی را از هر دو سو به وجود آورده است.

جمهوری اسلامی ایران با این اتهام مواجه است که در همکاری اخیر خود با ارمنستان، از طریق ارسال کمک به ارمنی‌های ساکن منطقه ناگورنو-قره‌باغ، به اقدام‌های تحریک‌آمیز علیه آذربایجان دست زده است؛ باکو این منطقه را در جنگ خونین سال گذشته که بیش از ۴۰ روز به طول انجامید و در نوامبر ۲۰۲۰ خاتمه یافت، از ارمنستان باز پس گرفت.

جمهوری اسلامی در توجیه واکنش خصمانه و لشکرکشی‌اش به مرزها، اصرار داشت که در توافق‌های بین پنج کشور مشرف بر دریای خزر مقرر شده است که هرگونه حضور نظامی در هر مقطعی «غیرقابل قبول» به شمار رود. جمهوری اسلامی ایران همچنین بدون اعلام قبلی، نیروهایش را در مرز خود با آذربایجان بسیج کرد و در ۱۹ سپتامبر با استفاده از تسلیحات سنگین و هلیکوپتر، با جار و جنجال و هیاهو، رزمایشی نظامی برگزار کرد.

الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان، ضمن انتقاد از جمهوری اسلامی ایران، اهمیت زمان مانور نظامی تهران را زیر سؤال برد؛ به‌ویژه این‌که از پس از استقلال آذربایجان از اتحاد جماهیر شوروی سابق که تقریباً ۳۰ سال پیش رخ داد، جمهوری اسلامی ایران هرگز چنین رزمایشی را در نزدیکی مرز باکو برگزار نکرده بود.

بسیج نیروهای نظامی دو کشور با تنش‌های لفظی دستگاه‌های رسانه‌ای و سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی ایران علیه آذربایجان و ترکیه توأم بود. حتی برخی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران به این بهانه، درخواست ضمیمه کردن آذربایجان به خاک ایران را مطرح کردند؛ کشوری که به لحاظ تاریخی بخشی از خاک امپراتوری ایران بود و پس از شکست ایرانیان از امپراتوری روسیه در قرن نوزدهم، از ایران «جدا شده بود.» معنی چنین مواضعی آشکارا این است که جمهوری اسلامی به آذربایجان حمله نظامی کند و آن کشور را به اشغال نظامی خود درآورد!

در همین حال در آذربایجان، عده‌ای در اعتراض به تهدیدهای جمهوری اسلام ایران، به سفارت جمهوری اسلامی ایران در باکو حمله کردند. مقام‌های آذربایجان دفتر نمایندگی علی خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی ایران و «بزرگترین زیارتگاه شیعیان» در باکو را تعطیل کردند. در واکنش، جمهوری اسلامی ایران هم بر تنش‌ها افزود و

همین امر باعث شد تا آذربایجان با ترکیه یک مانور گسترده نظامی را به مدت چهار روزه در نواحی مرزی نخجوان برگزار کند. سپس جمهوری آذربایجان مانور دیگری را هم در دریای خزر انجام داد.

دلایلی که تاکنون مطرح شده بودند و افزایش تنش از سوی جمهوری اسلامی ایران علیه آذربایجان را سبب شده است، شامل موارد ذکر شده در بالا از جمله وضع تعرفه‌های گمرکی بر کامیون‌های ایرانی و بازرسی‌های شدید نیروهای نظامی باکو از کامیون‌های ایرانی است؛ به‌ویژه زمانی که کامیون‌داران ایرانی متهم شدند که کارت شناسایی‌های خود را مخفی و از کارت شناسایی و پلاک خودروهای متعلق به ارمنستان استفاده می‌کنند. دلیل عمده دیگر، «دلوپسی» جمهوری اسلامی ایران از برگزاری رزمایش «سه برادر» آذربایجان، ترکیه و پاکستان بود.

روز جمعه ۱۵ اکتبر ۲۰۲۱، وب سایت خبری «ترن» که از باکو اداره می‌شود گزارش داد که رئیس‌جمهور آذربایجان در اجلاس سران اتحادیه کشورهای مستقل همسود (CIS) گفته است میزان هروئینی که در مرز ایران و آذربایجان کشف شده، در مقایسه با سال گذشته دو برابر شده است.

او سپس با اشاره به این‌که ۱۳۰ کیلومتر از این مرز تا سال گذشته توسط ارمنستان اداره می‌شد، نتیجه‌گیری کرد که دو کشور ایران و ارمنستان در یک توطئه بین‌المللی، از این مسیر برای ارسال مواد مخدر به اروپا استفاده می‌کرده‌اند.

سعید خطیبزاده، سخنگوی وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران، سخنان الهام علی‌اف را «ادعاهایی ساختگین خواند و طرح آن را در راستای منافع اسرائیل برای «تحت تاثیر قرار دادن روابط برادرانه دو ملت ایران و آذربایجان» توصیف کرد.

خطیبزاده ادعا کرد: «متأسفانه به نظر می‌رسد به رغم پیام‌های خصوصی و مثبتی که از باکو در تماس‌های مختلف دریافت می‌شود، تعمدی برای طرح اظهارات رسانه‌ای بی‌مبنا از سوی باکو وجود دارد که البته در جای خود پاسخ مقتضی داده خواهد شد.»

الهام علی‌اف، رئیس‌جمهوری آذربایجان ۱۸ سال است که قدرت را در این کشور انحصاری کرده است. قبل از او نیز پدرش حیدر علی‌اف به مدت ۱۰ سال رئیس‌جمهور آذربایجان بود.

الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان، اکنون جمهوری اسلامی ایران را متهم کرد که به مدت ۳۰ سال از طریق ارمنستان به اروپا مواد مخدر قاچاق کرده است؛ اتهامی که به سرعت از سوی هر دو کشور ایران و ارمنستان تکذیب شد.

در دو دهه اخیر، نقطه عطف این رابطه نیز افتتاح خط لوله باکو-تلفیس-جیهان (خط لوله BTC) در سال ۲۰۰۶ میلادی بود که نفت آذربایجان را به دریای مدیترانه می‌رساند و موجب شد تا به شکل قابل‌توجهی بر میزان صادرات نفت آذربایجان به اسرائیل افزوده شود. تا جایی که امروز آذربایجان به عنوان تامین‌کننده ۴۰ درصد از نفت اسرائیل، جایگاهی ویژه در محاسبات اقتصادی این کشور دارد.

اما تحول تازه، حدود یک سال پیش در جنگ قرمباغ کوهستانی رخ داد. از سال ۲۰۱۶ فروش تسلیحاتی اسرائیل به آذربایجان به اوج خود رسید و کار به جایی رسید که بر اساس آمار سپیری، از مجموع تسلیحاتی که آذربایجان در فاصله ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ خرید، ۶۹ درصد آن‌ها ساخت اسرائیل هستند.

در برتری نظامی جمهوری آذربایجان در برابر ارمنستان در جنگ قرمباغ در ۲۰۲۰، ردپای اسرائیل در تغییر موازنه قوای منطقه قفقاز، ملموس است و مسئله‌ای نبود که دیگر حتی کسی بخواهد آن را پنهان کند. حتی در جشن‌های خیابانی پیروزی جنگ قرمباغ، پرچم اسرائیل نیز در کنار پرچم‌های آذربایجان و ترکیه در دست شهروندان آذربایجانی دیده شد.

به همین دلیل مذاکرات مخفیانه آذربایجان و اسرائیل در سال ۲۰۲۱ و گزارش‌های تایید نشده درباره یک قرارداد احتمالی دو میلیارد دلاری خرید تسلیحاتی باکو از تل‌آویو، بازتاب خبری خیلی ویژه‌ای پیدا نکرد.

به خصوص به دلیل تغییرات ژئوپولیتیک ناشی از جنگ، جمهوری آذربایجان برای حفظ دسترسی‌اش به جمهوری خودمختار نخجوان، دیگر هیچ نیازی به ایران ندارد. در توافق آتش‌بس ارمنستان و آذربایجان، ایروان تعهد کرده که «گذرگاه نخجوان» را همواره باز نگاه دارد و آذربایجان، آزادانه از طریق این کریدور به نخجوان دسترسی داشته باشد.

پیروزی در جنگ و بازپس‌گیری مناطق اشغال شده بعد از ۳۰ سال، برای الهام علی‌اف که در چارچوب یک نظام متهم به فساد و بدون هرگونه پایه‌های دموکراتیک قدرت را در جمهوری آذربایجان قبضه کرده، یک موفقیت سیاسی ویژه محسوب می‌شود و آثار این موفقیت و اعتماد به نفس ناشی از آن، در رفتارهای این کشور قابل ردگیری است.

در این میان، عامل ترکیه نیز، آذربایجان را به یک قدرت منطقه‌ای رسانده است. از حضور شبه‌نظامیان سنی مخالف بشار اسد در جنگ قریه‌باغ تا شعرخوانی رجب طیب اردوغان در رژه نظامی در باکو که به «لزوم یکی شدن جمهوری آذربایجان با استان‌های آذربایجانی ایران» تعبیر شد، مانور نظامی اخیر جمهوری آذربایجان با مشارکت ترکیه و پاکستان، جمهوری آذربایجان در جدا کردن خط سیاسی‌اش از جمهوری اسلامی ایران و دست زدن به اقداماتی که خوشایند جمهوری اسلامی نیست، نزدیکی به اسرائیل یا غرب نیز جسارت بیش‌تری به الهام علی‌اف داده است تا در برابر تهدیدات جمهوری اسلامی ایران و قدرت‌نمایی نظامی آن در مرزهایش با قدرت و با اعتماد به نفس بیش‌تری موضع بگیرد.

از سویی رسانه‌های ترکیه از «انهدام شبکه جاسوسی ایران» در این کشور خبر دادند. سازمان اطلاعات و پلیس ترکیه در عملیات مشترک در استان مرزی وان هشت نفر از جمله دو ایرانی را دستگیر کردند. به گفته مقامات ترک این دو ایرانی و شش همکارشان «قصد ربودن و بازگرداندن اجباری یک مقام پیشین نظامی ایران» را داشتند.

یک مقام امنیتی ارشد ترکیه روز چهارشنبه ۲۱ مهر ۱۴۰۰-۱۳ اکتبر ۲۰۲۱ به خبرگزاری فرانسه گفته است ترکیه هشت نفر از جمله دو مامور ایرانی را به دلیل طرح ربودن یک مقام سابق ارتش ایران بازداشت کرده است.

به گفته این مسئول امنیتی ترکیه دو ایرانی بازداشت شده «قصد ربودن و بازگرداندن اجباری یک مقام سابق ارتش ایران از استان وان در شرق ترکیه» را داشتند.

این مقام ترکیه‌ای گفته است شش همکار محلی نیز در عملیات مشترک سازمان اطلاعات ملی ترکیه (MIT) و پلیس دستگیر شدند.

این مقام ترکیه‌ای هویت مظنونان و دلایل تلاش آن‌ها برای ربودن مقام سابق ارتش ایران را فاش نکرده است. در فیلم دو دقیقه‌ای که خبرگزاری آناتولی ترکیه منتشر کرده دستگیری این افراد نشان داده می‌شود. در این فیلم توضیحی درباره هویت این افراد داده نشده اما این خبرگزاری در گزارشی که بعداً منتشر کرد جزئیات بیش‌تری را در این باره فاش کرد. آناتولی نوشته است که سازمان اطلاعات و پلیس ترکیه مشترکاً شبکه جاسوسی ایران در ترکیه و طرح آدم‌ربایی از استان وان را خنثی کردند.

به نوشته آناتولی سازمان اطلاعات و پلیس ترکیه ۲۴ سپتامبر ۲۰۲۱ در عملیات مشترک در استان وان، هشت نفر از جمله «دو جاسوس ایران» را که قصد ربودن و بازگرداندن اجباری «م.ا»، یک مقام پیشین نظامی ایران را داشتند، دستگیر کردند.

بنا به اعلام سازمان اطلاعات ترکیه (میت) افسران اطلاعاتی ایران سعی در راه اندازی شبکه‌ای در وان با بودجه ۳۰ هزار دلار برای بازگرداندن «م.ا» به ایران داشتند. اعضای این شبکه به دستور افسران اطلاعاتی ایران به «م.ی» همسر «م.ا» پیشنهاد داده بودند به ازای دریافت ۱۰ هزار دلار به ربودن «م.ا» کمک کند و او را تهدید کرده بودند که در صورت رد این پیشنهاد اعضای خانواده‌اش در ایران آسیب خواهند دید.

ماموران «میت» و پلیس استان وان در پی شناسایی خودروی دو نفری که درصدد ربودن «م.ا» بودند، وارد عمل شدند و آن‌ها را دستگیر کردند.

ترکیه و ایران روابط اقتصادی نزدیکی دارند اما در برخی مسائل منطقه‌ای از جمله در سوریه مقابل هم قرار گرفته‌اند. ربودن اعضای اپوزیسیون توسط ماموران ایرانی در خاک ترکیه عامل دیگر تنش بین دو کشور بوده است.

پلیس ترکیه بهمن ماه سال گذشته نیز یک کارمند کنسولگری جمهوری اسلامی ایران در استانبول را برای تحقیق پیرامون ترور یک ناراضی ایرانی در سال ۲۰۱۹ در این کشور بازداشت کرد.

در آن زمان بعد از تکذیب بازداشت یک دیپلمات ایرانی در ترکیه به اتهام دست داشتن در قتل مسعود مولوی و ندرجانی، شبکه تی‌آرتی عربی فیلم لحظه بازداشت این کارمند کنسولگری ایران در استانبول را منتشر کرده بود.

مسعود مولوی و ندرجانی روز ۱۴ نوامبر سال ۲۰۱۹ در خیابان شیشلی واقع در مرکز شهر استانبول در اثر اصابت ۱۱ گلوله به قتل رسید.

دولت ترکیه هر موقع با جمهوری اسلامی ایران مشکل پیدا می‌کند از این نوع «آس‌ها» رو می‌کند تا شاید جمهوری اسلامی ایران را مرعوب سازد. به عبارت دیگر هنگامی که روابط ترکیه و ایران حسنه بوده است دولت و پلیس ترکیه، همواره بر فعالیت‌های تروریستی جمهوری اسلامی چشم بسته‌اند و چه بسا همکاری هم کرده‌اند!

جمهوری اسلامی ایران در سال‌های اخیر با به‌کارگیری گروه‌های تبهکار و مافیایی بین‌المللی مرتبط با نهادهای اطلاعاتی خویش اقدام به ترور و یا ربودن مخالفان خود از کشورهای دیگر کرده است.

پیش‌تر حبیب اسبود در اکتبر ۲۰۲۰ از فرودگاه استکهلم عازم فرودگاه «صبیحه گوکچن» استانبول شده بود که تنها ساعاتی پس از ورود به ترکیه توسط یک باند قاچاق بین‌المللی به رهبری «ناجی شریف زبندشتی» ربوده و به همین نحو از طریق مرز زمینی تحویل نهادهای اطلاعاتی ایران داده شد.

روح‌الله زم و جمشید شامهد نیز از دیگر قربانیان ربایش توسط جمهوری اسلامی هستند که پس از انتقال آن‌ها به داخل ایران هر دو تحت شکنجه مجبور به اعترافات تلویزیونی علیه خود شدند. زم چندی پس از پخش اعترافات تلویزیونی او در تهران اعدام شد.

در ادامه ربایش و ترورهای زنجیره‌ای جمهوری اسلامی ایران می‌توان به ترور احمد نیسی معروف به احمد مولی، یکی از رهبران جنبش آزادی‌بخش احواز، از احزاب استقلال‌طلب عرب اهوازی نیز اشاره کرد که در نوامبر ۲۰۱۷ در مقابل درب منزلش در شهر لاهه هلند به ضرب ۳ گلوله به ناحیه سر و سینه به قتل رسید.

عامل ترور احمد نیسی که یک تبهکار هلندی مغربی‌الاصل به نام رضوان تاگی و یک عامل اجاره‌ای دارای ارتباط نزدیکی با نهادهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران بوده بعدها توسط پلیس دبی دستگیر شد و...

اما دلایل مهم اعلام نشده‌ای نیز وجود دارد که به افزایش تنش چند روز اخیر از سوی جمهوری اسلامی ایران علیه آذربایجان منجر شده است و آن هم نگرانی جدی ایران از آذربایجان بابت تغییرات ژئوپلیتیک در ارمنستان با همکاری و کمک ترکیه و اسرائیل است. این تغییرات ژئوپلیتیک بر محور کنترل آذربایجان بر منطقه سیونیک - نواری مرزی

بین ایران و ارمنستان که از نظر تهران کریدور تجاری عمده این کشور با اروپا است- در ازای دادن برخی از مناطق ناگورنو-قره‌باغ به ارمنستان، می‌گردد.

خشم و نگرانی سران و مقامات جمهوری اسلامی ایران را می‌توان در بیانیه مجلس این کشور دید که در آن آمده است هرگونه تغییر در مرزهای کشورهای همسایه خط قرمز ایران محسوب می‌شود. پس از این تهدیدها، جمهوری اسلامی ایران درصدد برآمد برای یافتن مسیر جایگزینی عملاً اقدام کند تا در صورت وخیم‌تر شدن اوضاع و به بن‌بست رسیدن مناسبات، از آن استفاده کند و به این ترتیب، تهران رایزنی با ارمنستان در خصوص ایجاد جاده آغوانی-تاتو را که ایران را بدون نیاز به عبور از آذربایجان، به ارمنستان و اروپا متصل می‌کند، آغاز کرد.

اما در اثر حمایت گسترده ترکیه، پاکستان و اسرائیل از آذربایجان در جنگ اخیر علیه ارمنستان و همچنین مشارکت پاکستان و ترکیه در مانور نظامی باکو در منطقه دریای خزر- جمهوری اسلامی ایران پیش‌بینی می‌کند ائتلاف‌های منطقه‌ای جدیدی شکل بگیرد که این کشور در آن نقشی ندارد. علاوه بر این، ائتلاف‌های احتمالی جدید تقویت موقعیت و نفوذ رقبای منطقه‌ای ایران -ترکیه، پاکستان و اسرائیل- را در پی خواهد داشت.

می‌توان استدلال کرد که جنگ اخیر بین آذربایجان و ارمنستان در تغییر توازن قوا در منطقه نقش عمده‌ای داشته است. پیروزی آذربایجان بر ارمنستان در آن جنگ سبب شد تا باکو به ایجاد معادلات و ائتلاف‌های منطقه‌ای جدید علیه تهران رو آورد. به دلیل همین ملاحظات ژئوپلیتیک، جمهوری اسلامی ایران تنش‌ها علیه آذربایجان را افزایش داد تا به این ترتیب، ناراضیاتی خود را از شکل‌گیری معادلات جدید احتمالی در منطقه، ابراز کند؛ چرا که جمهوری اسلامی ایران احساس می‌کند که باکو در حال به حاشیه راندن جمهوری اسلامی ایران از این معادلات است.

علاوه بر این موضوعات، مناسبات قوی اقتصادی و سیاسی و نظامی جمهوری آذربایجان با دولت اسرائیل نگرانی امنیتی عمیق جمهوری اسلامی ایران را به دنبال دارد. نگرانی جمهوری اسلامی ایران از حضور اسرائیل در مرزهای شمال غربی‌اش از آن‌جا ناشی می‌شود که موقعیت مهم ژئوپلیتیک آذربایجان، اسرائیل مناسبات راهبردی و نظامی عمیق خود با باکو را حفظ می‌کند. تا آن‌جا که اسرائیل ضمن داشتن یک خط تولید پهپاد در این کشور، در آن حضور نظامی محسوسی هم دارد. جمهوری اسلامی، باکو را عنصری مهم در تحلیل راهبردی اسرائیل برای محاصره کردن ایران می‌داند و جمهوری اسلامی ایران نگران است که باکو یکی از کشورهایی باشد که تل‌آویو بتواند از آن برای حمله به سایت‌های اتمی جمهوری اسلامی ایران استفاده کند.

اسرائیل یکی از کلیدی‌ترین فروشندگان اسلحه به جمهوری آذربایجان است و در یک دهه اخیر چندین بار شایعاتی درباره احتمال حضور نظامیان اسرائیلی در پایگاه‌های جمهوری آذربایجان منتشر شده است.

همچنین آذربایجان یکی از متحدان مهم آمریکا و اتحادیه اروپا در منطقه قفقاز است و با توجه به تحریم‌های وضع‌شده علیه ایران، می‌تواند با مسدود کردن راه کامیون‌های ایرانی که به سمت ارمنستان حرکت می‌کنند، فشار شدیدی بر تهران وارد آورد. در نتیجه، بحران کامیون‌ها تهدید بسیار بزرگی علیه استراتژی ایران در دور زدن تحریم‌های آمریکا و کم کردن فشار محدودیت‌های اعمال شده بر صادرات این کشور به شمار می‌رود.

در جنگ اخیر بین آذربایجان و ارمنستان، ایران به حمایت از ارتش ارمنستان متهم شد. پس از پیروزی آذربایجان و اعتراض‌های آذری‌های ایرانی، جمهوری اسلامی مجبور شد حمایتش از حق باکو در بازپس‌گیری خاک خود در ناگورنو-قره‌باغ را اعلام کند. آذری‌ها درصد قابل توجهی از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند و به همین دلیل این امر می‌تواند افزایش مشکلات داخلی و نگران‌کننده‌ای را موجب شود که پیش روی جمهوری اسلامی ایران است.

در هر صورت بیش از چهار دهه است که جمهوری اسلامی با بحران‌ها زیسته است، این حکومت در هر جایی هم نفوذ داشته بحران آفریده است، با هدف جنگ‌طلبی و صدور تروریسم اسلامی (شیعه) و تجاوز به مرزهای کشورهای همسایه، همه امنیت و ثبات آنان را تضعیف می‌کند و هم خود جامعه ایران را. اکنون جمهوری اسلامی ایران در مرزهای شمال غربی خود دشمن جدیدی به وجود آورده است و با تنش‌ها و بحران‌ها و مناقشات داخلی هم سخت درگیر است.

به هر رو تحولات داخل و خارج ایران سران و مقامات جمهوری اسلامی را به شدت نگران کرده است و به همین دلیل تمام اقداماتشان پیش‌گیرانه است. اما تا آن‌جا که به روابط آذربایجان و ارمنستان برمی‌گردد روزبه‌روز نقش جمهوری اسلامی بی‌رنگ‌تر و بی‌خاصیت‌تر می‌گردد و به حاشیه تحولات منطقه رانده می‌شود.

الهام علی‌اف، رئیس جمهوری آذربایجان در پاسخ به درخواست نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان در ارتباط با عادی‌سازی مناسبات خود با آذربایجان پاسخ مثبت داد.

آرمن گریگوریان، دبیر شورای امنیت جمهوری ارمنستان پیش از این اعلام کرده بود که اگر باکو آمادگی جدی داشته باشد، پاشینیان ممکن است در آینده نزدیک با الهام علی‌اف دیدار و گفت‌وگو کند.

رئیس جمهوری آذربایجان در دیدار با پیتر میچالکو، نماینده جدید اتحادیه اروپا در این کشور گفت: «ما می‌خواهیم صفحه تازه‌ای گشوده و با همسایه خود ارمنستان روابط برقرار کنیم. آماده شروع مذاکرات برای عقد پیمان صلح، تعیین خط مرزی و گشایش راه‌های ارتباطاتی هستیم. این روند تا حدی آغاز شده است.»

علی‌اف در ادامه تاکید کرد که اتحادیه اروپا می‌تواند در این زمینه به آذربایجان و ارمنستان کمک کند. او تاکید کرد به طور کلی وضعیت در قفقاز جنوبی ممکن است به ابعادی کاملاً جدید که شبیه ۳۰ سال گذشته نباشد، تغییر شکل دهد و این تحول می‌تواند عامل مهمی برای ثبات و صلح باشد.

در ارتباط با تحولات مربوط به آذربایجان و ارمنستان روز چهارشنبه ۱۴ مهر-۶ اکتبر) برای نخستین بار حریم هوایی ارمنستان به روی خطوط هوایی آذربایجان باز شده است.

شرکت هواپیمایی آذربایجان با صدور بیانیتهای اعلام کرد که آذربایجان استفاده از حریم هوایی ارمنستان را برای پروازهای داخلی مسافران به نخجوان آغاز کرده است.

این شرکت خاطرنشان کرده است که تغییر مسیر باکو - نخجوان - باکو باعث کاهش زمان پرواز و کاهش مصرف سوخت می‌شود.

در بیانیه خطوط هواپیمایی آذربایجان همچنین گفته شده است که آذربایجان برای رفع انسداد ارتباطات حمل‌ونقل در منطقه به طور قاطع آماده است و این مسئله منافع همه کشورهای مرزی را برآورده می‌کند.

پیش از این پروازهای خطوط هواپیمایی آذربایجان به نخجوان به دلیل مناقشه قره‌باغ از حریم ایران انجام می‌گرفت. اما تنش اخیر بین ایران و آذربایجان سبب شد که کریدور هوایی میان آذربایجان و ارمنستان دوباره بعد از ده‌ها سال راه‌اندازی شود.

اکنون سناریوهای مختلفی در رابطه با بحران‌های ایران در جریان است. فروپاشی جمهوری اسلامی ایران از درون نیز یک احتمال مهم است که نباید از نظر دور نگاه داشت. برای مثال، اخیراً سازمان برنامه و بودجه ایران در گزارشی به تحلیل بدهی‌های دولتی پرداخته و هشدار داده که بدون «تجدید نظر اساسی در ساختار اقتصادی ناسالم کشور» دولت ایران در آینده نزدیک در آستانه ورشکستگی قرار خواهد گرفت.

گزارش سازمان برنامه و بودجه، که در تابستان تهیه اما به تازگی منتشر شده، چشم‌انداز بدهی دولت ایران را با دو سناریوی رفع یا ادامه تحریم‌ها بررسی کرده است.

این گزارش هشدار داده که با ادامه تحریم‌ها دولت ایران تا سال ۱۴۰۳ به مرز ورشکستگی خواهد رسید. با روی کار آمدن ابراهیم رئیسی مذاکرات وین برای احیای توافق هسته‌ای ایران و قدرت‌های جهانی (برجام) معلق شده است.

آیت‌الله علی خامنه‌ای، رهبر ایران، تاکید دارد که مردم باید با تحمل فشارها به اجرای «اقتصاد مقاومتی» کمک کنند تا ایران بر افزایش تولید داخلی متمرکز شود. اما برخلاف شعارهای اقتصادی علی خامنه‌ای در عمل اقتصاد ایران شاهد سال‌های پیاپی رشد منفی و تورم و بیکاری بالا بوده و دچار فساد مالی فراگیر است.

گزارش سازمان برنامه و بودجه ایران برآورد کرده که در صورت ادامه تحریم‌ها نرخ دلار آمریکا تا سال ۱۴۰۶ به آستانه ۳۰۰ هزار تومان (۲۸۴ هزار تومان) برسد.

این گزارش همچنین تخمین زده که رشد اقتصادی در شرایط تحریم کمتر از نصف شرایط بدون تحریم باشد. سازمان برنامه و بودجه ایران با مرور پژوهش‌ها و معیارهای بین‌المللی نسبت ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی را به‌عنوان آستانه ورشکستگی دولت در نظر گرفته است.

سازمان برنامه و بودجه تاکید کرده که ایران «ارتباط بسیار محدودی با بازارهای مالی بین‌المللی دارد» و همین فشار بر سقف پایدار نسبت بدهی دولتی را بالا می‌برد.

اکنون میلیون‌ها نفر از مردم ایران با پرداخت حق بیمه تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی هستند. می‌توان صندوق تامین اجتماعی را مانند مجموعه‌ای از پس‌انداز حق بیمه‌ها در نظر گرفت. با توجه به این‌که یکی از بزرگترین طلبکاران دولت ایران سازمان تامین اجتماعی است، اعلام ورشکستگی دولت و از دست رفتن دارایی‌های آن به معنی ضرر بیمه‌شدگان است.

علاوه بر این ضرر مستقیم در از دست رفتن دارایی‌های مردم، ورشکستگی دولت می‌تواند نظام بانکی را هم به بحران بکشانند. آن هم در شرایطی که شبکه بانکی ایران در شرایط فعلی هم در آستانه ورشکستگی است و اگر بخش بزرگی از دارایی‌هایش را از دست بدهد و دچار ورشکستگی گردد.

سازمان برنامه و بودجه «تداوم شفافیت پایین در هزینه‌کرد منابع بودجه‌ای» را عامل بحرانی شدن وضعیت بدهی‌های دولت دانسته و از «استقلال مالی عدم پاسخگویی بسیاری از نهادهای بخش عمومی به دولت» انتقاد کرده است.

نزدیک ۲۰ درصد بودجه ایران صرف مخارج نظامی می‌شود و نهادهای نظامی فعالیت‌های اقتصادی گسترده‌ای هم دارند که با پرونده‌های بزرگ فساد همراه بوده است.

علاوه بر آن‌ها تشکیلات اقتصادی عظیمی چون بنیاد مستضعفان و ستاد اجرایی فرمان امام، زیر نظر رهبر، هم مالیات نمی‌دهند و حسابرسی شفاف از آن‌ها نمی‌شود.

بخش دیگری از مشکل بدهی‌ها به «تسهیلات تکلیفی» مربوط است، یعنی وام‌هایی که بانک‌ها نه با تشخیص شرایط وام‌گیرنده، بلکه به اجبار قانونی یا دستور نهادهای بالاتر اعطا می‌کنند.

در چنین روندی درگیری و رقابت در راس هرم قدرت که شامل جانیان و گروه‌های مختلف مافیایی از نیروهای سیاسی و نظامی حکومت، روحانیون، بازاریان، پاسداران، نیروهای امنیتی و حتی بخشی از بورژوازی ناراضی است، به قدری تشدید شده که بسیاری از فرماندهان سپاه و بسیج جابه‌جا شده شده‌اند و یا حذف خانواده قدرتمند لاریجانی‌ها و... نشانه بارزی از آن بود.

احتمال مرگ خامنه‌ای ۸۲ ساله و مسئله بحران‌زای جانشینی او نیز عامل مهم دیگری است که به احتمال زیاد، آرایش سیاسی جدید حاکمیت و صف‌آرایی در برابر مردم به‌ستوه‌آمده و خیزش قوی‌تر از گذشته مردمی است که صدای گام‌های آن را بسیاری از نهادها و سران و مقامات حکومت نیز شنیده‌اند.

یک نکته قابل توجه آن است که حتی با رفع تحریم‌ها هم جمهوری اسلامی ایران از خطر ورشکستگی و مهم‌تر از همه از خطر سرنوشتی و فروپاشی رها نمی‌شود و شاید این وقایع کمی به تعویق بیفتد!

مدیر دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت، اعلام کرد که ۸ استان ایران دچار «ناامنی غذایی» شده‌اند. زهرا عبداللهی روز شنبه، ۲۴ مهرماه، در گفت‌وگو با خبرگزاری ایسنا گفت که استان‌های سیستان و بلوچستان، کهگیلویه و بویراحمد، خوزستان، هرمزگان، ایلام، کرمان، خراسان جنوبی، و بوشهر درگیر مسئله ناامنی غذایی شده‌اند.

او کرونا و تورم را موجب بروز این مشکل در برخی استان‌ها دانست. به گفته این مقام بهداشتی، به دنبال افزایش قیمت، مصرف برخی اقلام غذایی مانند گوشت و مرغ، لبنیات، و حتی میوه‌ها، تا حدود ۴۰ درصد کاهش یافته است.

او به تبعات حذف منابع پروتئینی از سفره مردم اشاره کرد و گفت: «گرانی منابع اصلی غذایی پروتئینی و ریزمغذی‌ها، مردم و اقشار کم‌درآمد را به سمت مصرف بیشتر نان و برنج و نشاسته‌ای که ارزان‌تر و فاقد ارزش غذایی کافی است، سوق داده تا تنها شکم‌شان سیر شود و سیری سلولی برایشان اتفاق نمی‌افتد. در چنین شرایطی، چاقی ناشی از فقر رخ می‌دهد که خود نوعی سوءتغذیه محسوب می‌شود. این در حالی است که کاهش تحرک مردم به دنبال کرونا، عاملی مضاعف برای افزایش چاقی شده که خود عامل خطر ابتلا به دیابت، بیماری‌های قلبی و عروقی، و سرطان است.

در جمع‌بندی می‌توانیم تاکید کنیم که جمهوری اسلامی اگر هم با قدرت مبارزاتی جنبش‌های سیاسی-اجتماعی ایران سرنگون نشود در باتلاقی گیر کرده است که نه راه پیش و نه راه پس دارد و به‌همین دلیل با هر تکانی به عمق باتلاق بحران‌هایش فرو می‌رود. اکنون خطر جنگ با آذربایجان و ترکیه و احتمال حمله اسرائیل به نیروگاه‌های اتمی و نظامی جمهوری اسلامی و تشدید محاصره اقتصادی، مسئله برجام، جنگ‌های نیابتی و... همه احتمالاتی هستند که ضرورت دارد هر نیروی اپوزیسیون سرنوشتی‌طلب و تحلیل‌گر سیاسی و اجتماعی و فرهنگی، آن‌ها را مدنظر داشته باشد.

آن‌هم در شرایطی که جمهوری اسلامی (حتی به اقرار کارگزاران بلندپایه‌اش) در محاصره بحران‌های کم‌سابقه‌ای قرار دارد، به‌نظر می‌رسد بیش از آن که توان آرایشی تهاجمی داشته باشد، سنگربندی تدافعی در برابر جامعه انفجاری قرار دارد که در اعتراض‌های سراسری دی ماه ۹۶ و آبان ماه ۹۸ به‌یژه جوانان نشان دادند که دیگر ترسی از سرکوب‌های حکومت ندارند.

جمهوری اسلامی ایران به معنای واقعی، دیگر توان مدیریت و هدایت جامعه را ندارد، نمود آشکار آن را می‌توان در همبستگی آشکار اقشار مختلف جامعه در اعتراض‌های گسترده و خونین دی ماه ۱۹۹۶ و آبان ۱۹۹۸ و برآمدن بیش از ۲۰۰ شهر در گستره اعتراضات با ترکیب متنوع فرهنگی، ملی و مذهبی مشاهده کرد. همچنین زنجیره‌ای طولانی از اعتصاب‌های روزمره کارگری و سایر مزدبگیران و بازنشستگان و اقشار مختلف و اعتراض‌های صنفی و سیاسی و تلاش خستگی‌ناپذیر نیروی کار برای سازمان‌یابی و تشکیل شوراها و سایر تشکل‌های مستقل کارگری و مردمی نهان و آشکار در شرایط سرکوب و سانسور و اختناق، که از حرکت تضادهای طبقاتی و بخش عمده‌ای از حرکت جامعه به سمت رادیکال‌شدن مبارزاتشان خبر می‌دهد.

یکشنبه بیست و پنجم مهر [میزان] ۱۴۰۰ - هفدهم اکتوبر ۲۰۲۱